

COMMENTAAR BIJ DE ZONDAGSLEZINGEN

Tweeëndertigste zondag door het jaar

Tweede Boek Makkabeeën 7, 1-2.9-14 • Psalm 17 • Tweede Brief aan de Tessalonicenzen 2, 16 – 3, 5 • Lucas 20, 27-38

Een God van levenden

TIJDENS de eerste lezing krijgen we een martelaarsverhaal te horen uit het tweede boek Makkabeeën. Dat is een van de jongste boeken van het Oude Testament. Het staat niet in de Hebreeuwse Bijbel, enkel in de Griekse Septuagintavertaling. Het werd geschreven in de eerste eeuw vóór Christus en verhaalt gebeurtenissen tijdens de joodse opstand tegen koning Antiochus IV (175-168 vóór Christus). Deze koning van het Griekse rijk, waartoe het joodse land toen behoorde, wilde het joodse geloof uitroeien. Dat leidde tot hevig verzet, onder leiding van de joodse familie der 'Makkabeeën'.

De lezing bevat een deel van het lange verhaal over de marteldood van zeven broers en hun moeder. In het kader van een strafrechtelijk proces, dat door de koning zelf wordt voorgezeten, tracht men de joden door foltering tot geloofsafval te dwingen. De lezing verhaalt de marteldood van de eerste vier broers. De gruwelijke details van de folteringen worden ons bespaard (zie de weggelaten verzen 3-8 en 10a). We krijgen vooral de woorden van de vier te horen.

Daaruit blijken hun onverschrokken moed en hun trouw aan God en zijn wet. Tegenover de booswicht van een koning die hen foltert en hun het leven wil ontnemen, staat de Koning der wereld op wie zij vertrouwen en die hen zal laten opstaan tot een eeuwig leven (zie vers 9). Het geloof in de opstanding van de doden vinden we pas in de allerjongste boeken van het Oude Testament terug. Uit vers 14 blijkt hoe men zich de opstanding toen voorstelde: alleen de rechtvaardigen zouden verrijzen, de anderen niet.

Over de opstanding van de doden gaat ook de evangelielezing. Het 'grote reisverhaal', waaruit we wekenlang gelezen hebben, is afgelopen. Jezus en zijn leerlingen zijn in Jeruzalem aangekomen. De spanning tussen Jezus en de joodse leiders loopt op. In de lezing is een discussie met de Sadduceeën aan de orde. De Sadduceeën waren de hogere priesterklasse van Jeruzalem. Om hun gevestigde posities te handhaven, probeerden ze op goede voet te blijven met de Romeinse bezetter. Op religieus gebied waren ze conservatief. Ze hielden zich uitsluitend aan de letter van de Schrift, vooral aan de boeken van Mozes, de Tora. Ze verwierpen de mondelinge overlevering waar de Farizeeën veel belang aan hechtten, en de nieuwe denkbeelden die daardoor ingang vonden. Zo bestreden ze ook de idee van de verrijzenis, die in het toenmalige jodendom relatief nieuw was.

In dit evangelieverhaal wijzen de Sadduceeën de verrijzenis af met een beroep op Mozes. Ze verwijzen naar de wetgeving over het zwagerhuwelijk (zie Deuteronomium 25, 5). Daarop bouwen ze een redenering uit het ongerijmde. Als een getrouwde man kinderloos sterft, dan moet zijn broer met de weduwe huwen. Veronderstel eens dat zeven broers achtereenvolgens met dezelfde vrouw gehuwd zijn geweest... Als de mensen werkelijk zouden verrijzen, zou dat in het hiernamaals tot onmogelijke situaties leiden.

Jezus wijst de redenering van de Sadduceeën als niet ter zake van de hand. Het leven na de dood is geen voortzetting van het aardse leven. Het eeuwige leven gaat ieder menselijk voorstellingsvermogen te boven. Je kunt er slechts in beelden over spreken en je mag er de categorieën van 'deze wereld' – zoals het huwelijk – niet op toepassen. Jezus baseert zijn geloof in de verrijzenis niet op spitsvondige redeneringen, maar op zijn vertrouwen in de God van de uittocht. Ook Jezus doet daarbij een beroep op Mozes. De Ene maakte zich aan Mozes bekend als „God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob” (zie Exodus 3, 6). Deze God wil geen enkele mens laten verdwijnen in het niets. Hij is immers geen God van doden, maar van levenden. Deze God wil niets te maken hebben met de booswicht van een koning uit de eerste lezing. Hij kiest partij voor de moedige martelaren, die kracht vinden in hun trouw aan de Tora en in hun vertrouwen op God. Hij wil niets te maken hebben met het dodelijke geredeneer van de Sadduceeën, maar Hij vindt zijn welbehagen in Jezus die al zijn vertrouwen stelt in de God van de uittocht, de God van het leven. Stilaan is in de Schrift de overtuiging gegroeid dat de Eeuwige, die het volle leven wil voor iedere mens, ook de laatste vijand, de dood, overwint. Trouw aan de Tora en vertrouwen in de God van levenden reiken verder dan de dood.

PAUL KEVERS

TWEEENDERTIGSTE ZONDAG DOOR HET JAAR
11 november 2007

Eerste lezing *Tweede Boek Makkabeeën 7, 1-2.9-14*

In die dagen werden zeven broers met hun moeder gevangen genomen. De koning wilde ze dwingen van het verboden varkensvlees te eten door ze met roeden en zweepen te laten geselen. De eerste van hen, die optrad als hun woordvoerder, sprak als volgt: „Waarom wilt gij ons ondervragen en wat wilt gij van ons te weten komen? Wij zijn bereid te sterven, liever dan de wetten van onze voorvaderen te overtreden.”

Nadat de eerste gestorven was, riep de tweede broer, kort voordat hij de geest gaf: „Booswicht, gij kunt ons wel het tegenwoordige leven ontnemen, maar de Koning der wereld zal ons, die voor zijn wetten sterven, laten opstaan tot een eeuwig leven.”

Na hem werd de derde gemarteld. Zonder enige vrees sprak hij: „Ik heb deze ledematen van God gekregen; uit eerbied voor zijn wetten doe ik er afstand van, maar ik hoop ze eens weer terug te krijgen.” De koning en zijn omgeving stonden verbaasd over zoveel moed bij de jongeman, die zijn foltering zonder één moment van zwakte doorstond.

Toen hij dood was, werd de vierde broer op dezelfde wijze gefolterd en gepijnigd. Op het punt te sterven, riep hij nog uit: „Het is niet zo erg door mensen omgebracht te worden, wanneer wij mogen vertrouwen op Gods belofte dat Hij ons weer zal laten verrijzen. Voor u echter zal er geen verrijzenis tot een nieuw leven zijn!”

Tweede lezing *Tweede Brief aan de Tessalonicenzen 2, 16 – 3, 5*

Broeders en zusters,

Moge de Heer Jezus Christus zelf, moge God onze Vader, die ons zijn liefde heeft betoond, en die ons in zijn genade eeuwige troost en blijde hoop heeft geschonken, uw harten bemoedigen en sterken met alle goeds, in woord en daad.

Voorts, broeders en zusters, bidt voor ons, opdat het woord van de Heer overal zoals bij u zijn luisterrijke loop mag volbrengen en opdat wij verlost worden van die kwaadaardige en boze lieden; want het geloof is niet aller deel. Maar de Heer is getrouw: Hij zal u sterken en behoeden voor de boze. In de Heer vertrouwen wij op u dat gij doet wat wij bevelen en dit ook zult blijven doen. Moge de Heer uw harten neigen tot de liefde Gods en tot de standvastigheid van Christus.

Evangelie Lucas 20, 27-38

In die tijd kwamen enigen van de Sadduceeën, die de verrijzenis loochenen, bij Jezus met de vraag: „Meester, wij zien bij Mozes geschreven staan: ‘Als iemand een getrouwde broer heeft die kinderloos sterft, dan moet hij diens vrouw nemen en aan zijn broer een nageslacht geven.’ Nu waren er eens zeven broers. De eerste trouwde en stierf kinderloos. De tweede en de derde namen de vrouw en de een na de ander stierven ze alle zeven zonder kinderen na te laten. Het laatste stierf ook de vrouw. Van wie van hen is zij nu bij de verrijzenis de vrouw? Alle zeven toch hebben haar tot vrouw gehad.”

En Jezus sprak tot hen: „De kinderen van deze wereld huwen en worden ten huwelijk gegeven, maar zij die waardig gekeurd zijn deel te krijgen aan de andere wereld en aan de verrijzenis uit de doden, huwen niet en worden niet ten huwelijk gegeven. Zij kunnen immers niet meer sterven, omdat zij als engelen zijn; en als kinderen van de verrijzenis zijn zij kinderen van God. Dat de doden verrijzen, heeft ook Mozes aangeduid waar het gaat over de braamstruik, doordat hij de Heer noemt: de God van Abraham, de God van Isaäk en de God van Jakob. De Heer toch is geen God van doden, maar van levenden, want voor Hem zijn allen leven.”